

משום "תפוס לשון אחרון".

ולפי זה, אף אם יאמר לו להיפך, "סאה בסלע, כור בשלשים", יהא הדין "ראשון ראשון קנה".

אמר רב הונא, אמרי בי רב: האומר לחבירו, "חפץ זה מכור לך" (57) **באיסתרא**, [סלע מדינה, השוה 96 מעות], **מאה מעי** ונתרצו. חייב לתת לו **מאה מעי**.

וכן להפך, אם אמר "מאה מעי, איסתרא", חייב לו **איסתרא**. כבן ננס, ד"תפוס לשון אחרון".

ומקשה הגמרא: **מאי קא משמע לן, תפוס לשון אחרון?**

הא כבר אמרה רב חדא זימנא.

דאמר רב, אי הואי התב, [כלומר, גבי המשכיר מרחץ לחבירו, בשנים עשר זהובים לשנה, דינר זהב לחודש, ונתעברה השנה], **הוה יהיבנא כוליה** [הייתי נותן את כל חודש העיבור] **למשכיר**.

דהיינו, "תפוס לשון אחרון". ומה חידש לנו רב בדבריו?

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא** [שלא תאמר] דהתם כולו למשכיר, משום **דפרושי קא מפרש**, דהיינו, ודאי כונתו ליטול דינר זהב בכל חודש, והיה ירא שמא תתעבר השנה, ופירש, "הך שנה שאמרת לך "יב' דינר לשנה", לא בשנה מעוברת אמרתי, אלא בשנה פשוטה. שמגיע דינר לכל חודש".

ומכיון שיש אפשרות לפרש כך את דבריו, עדיף לפרשם כך ולא לומר שחזר בו מדבריו הראשונים (58).

אך לא משום "תפוס לשון אחרון".

קא משמע לן, דסבר רב, "תפוס לשון אחרון". כבן ננס.

מתניתין:

האומר לחבירו, "בית כור עפר אני מוכר לך, קא-א

החיטה שייך ללוקח, ובמקרה שעמדו בסימטא, דקני ליה כליו.

או אפילו ברשות המוכר, ובמקרה שאמר לו, "יקנו לך כליך ברשותי". **רשב"ם** לעיל (פו ב).

57. על פי **הרשב"ם**. אך **הראב"ד** כתב, "והענין הזה אינו נמצא אלא בשכיב מרע שהודה ומת". דהיינו, "היכא דאמר ליה שכיב מרע, בשטר או בעל פה, "הבו לפלוני איסתרא מאה מעי", אזלינן בתר לשון אחרון, ויהיבין ליה מאה מעי". **רבינו גרשום**.

58. **רשב"ם**. אך לעיל, (עמוד א), דאמרינן

"התם הוא דאיכא למימר מיהדר קא הדר ביה, ואיכא למימר פירושי קא מפרש", ביאר **הרשב"ם**, "פירושי קא מפרש" באופן הפוך, דאין כונתו להשכיר לו כל חודש בנפרד, ואף בשנה מעוברת יתן לו רק 12 זהובים. רק שהמוכר יכול לחזור בו באמצע השנה.

אך **רש"י** במסכת בבא מציעא (קב ב) פרש, מהו דתימא פירושי קא מפרש, כלומר, כשאמר "איסתרא מאה מעי", כונתו לומר סלע גדול השוה מאה מעות. וכן כשאמר להיפך, "מאה מעי איסתרא", כונתו לפרש, מאה מעות רעות, שאינן שוות אלא כאיסתרא.

והתוספות מפרשים, "מהו דתימא פירושי קא

משתות, ינכה". ולא נתבאר לנו מה הדין בשתות עצמה.

איתמר [נאמר בבית המדרש]: **רב הונא אמר, שתות, כפחות משתות, ואין מנכה לו מן הדמים.**

רב יהודה אמר: שתות, כיותר משתות, ומנכה לו מן הדמים.

הגמרא מבארת את דברי המשנה לפי השיטות הנ"ל:

רב הונא אמר שתות, כפחות משתות, הכי קאמרה מתניתין: פחות משתות, ושתות

בתוך סימניו ובמצריו שאתה רואה לפניך⁽⁵⁹⁾.

ונמצא שהיה בשדה פחות או יותר מבית כור.

אם חסר או הותר **פחות משתות** [קב לסאה], **הניעו**⁽⁶⁰⁾.

אך אם חסר יותר משתות, **עד שתות**⁽⁶¹⁾, **ינכה מן הדמים**⁽⁶²⁾.

ובגמרא יבואר, מה הדין בשתות בדיוק.

גמרא:

שנינו במשנה, "פחות משתות, הגיעו. יותר

מפרש", כלומר, אילו רב היה אומר את דינו רק בהיא ד"איסורא", הוה אמינא שבמרחץ, פירושי קא מפרש, ויהיה כולו לשוכר. (כדלעיל).

59. **רשב"ם**, וביתר באור כתב הראב"ד, "פירוש: עד כאן דברנו במוכר לחברו בלא ראיית השדה, אלא שאומר לו "בית כור עפר שיש לי בבקעה פלונית אני מוכר לך". והלך זה ושאל עליה והחזיק בה, ואחר זמן מדדו אותה ומצאוה חסרה ויתירה.

אבל עתה דברה המשנה במי שהעמידו? עליה, והראה לו סימניה ומצריה, ואמר לו "בית כור זה אני מוכר לך". דכבר נתרצה במה שיש

תוך המצרים ההם אלא אם כן יהיה חסרון גדול שיגיע עד שתות. וכן אם יותר דבר מכר את הכל עד שיגיע היתרון ביותר משתות".

ועיין בשיטה **מקובצת** בשם הרא"ם, שביאר באופן אחר. ודבריו תמוהים.

60. האי שתות, אינה מדין אונאה הכללי, (הנזכר במסכת בבא מציעא פרק הזהב משנה ג, "האונאה ארבע כסף, מעשרים וארבע כסף לסלע, שתות למקח"). כיון ש"אין אונאה

61. וכמו כן, אם הותר יותר משתות, יחזיר לו קרקע. **רשב"ם**.

62. יש לדון, האם חייב לשלם לו את כל המותר, כדלעיל גבי רובע הקב, או רק את מה שיתר על השתות.

הר"ן בשם הרא"ש כתב כדבר פשוט, שחייב להחזיר את הכל. וכן כתב **הכסף משנה** בדעת הרמב"ם (פרק כח ממכירה הלכה יב).

בכלל⁽⁶³⁾, הגיעו. יותר משתות, ינכה.

וסבר רב הונא, "עד", ולא עד בכלל. ולכן כשאמרו "עד שתות ינכה", אין שתות עצמה בכלל זה.

רב יהודה אמר שתות, ביותר משתות, הכי קאמרה מתניתין: פחות משתות הגיעו. עד שתות, ושתות בכלל, ינכה.

וסבר, "עד" ועד בכלל. ולכן כשאמרו "עד שתות ינכה", אף שתות עצמה בכלל זה.

ומקשה הגמרא לדעת רב הונא: מיתיבי: שנינו בתוספתא, "האומר לחבירו, בית כור אני מוכר לך בסימניו ובמצריו, פחת שתות או הותיר שתות, הרי הוא כשום הדיינין⁽⁶⁴⁾, הגיעו".

והא שום הדיינין, דטעות שתות שלהם ביותר משתות הוא, ובכל זאת שנינו

שמכירת בית כור הרי היא כשום הדיינים, ולא כדברי רב הונא שאמר, "שתות, כפחות משתות"?

אמר לך רב הונא, ולטעמיה, [ולפי דבריך], כיצד תבאר את דברי התוספתא, דהא "הגיעו" קא תני, ואילו בשום הדיינים שפיחתו שתות, מכרם בטל?

ועל כרחך צריך לומר, שהתוספתא סברה כדעת רשב"ג הנזכרת שם, דאף בשתות מכרן קיים. דהיינו, "שתות כפחות משתות".

ולפי זה, אדרבא, מהתוספתא קשה לדעת רב יהודה, שאמר "שתות ביותר משתות"?

ומתרצת הגמרא לדעת רבי יהודה: אלא⁽⁶⁵⁾ אין להקשות מכאן לרבי יהודה, משום שכוונת התוספתא לומר, כשום הדיינין ולא כשום הדיינין.

כשום הדיינין, ללמדנו דשתות כיתר

יהודה פירש, אם הטעות פחות משתות הגיעו. אך שתות עצמה, ינכה.

64. "שום הדיינים", בית דין שירדו לשום נכסי יתומים, לצורך מזון האשה והבנות.

ושנינו בכתובות (דף צט ב), "שום הדיינים שפיחתו שתות, או הותירו שתות, מכרן בטל. רבי שמעון בן גמליאל אומר, מכרן קיים. אם כן מה כח ב"ד יפה".

ומבואר בדעת תנא קמא, גם שתות עצמה הרי היא כיותר משתות, ומכרן בטל.

65. גירסת הספרים שלפנינו, "אלא..". אך הרשב"ם לא גרס "אלא". כיון שלשיטתו הגמרא באה לתרץ כאן את דברי רב יהודה. ועיין בהערות לקמן. (הערה 67).

אך המגיד משנה (שם) הסתפק בדעת הרמב"ם, האם מחזיר הכל או רק את המותר. והניח בצריך עיון.

63. רשב"ם. והוא גרס במשנה, "פחות משתות הגיעו", ולשון זה משמע דשתות עצמה, ינכה. ולכן נדחקה הגמרא ליישב את רב הונא דאף שתות עצמה בכלל זה.

ולדעת הראב"ד, רב הונא ורב יהודה נחלקו גם בגרסת המשנה. רב הונא גרס, "פחות שתות הגיעו", (ולא "פחות משתות"), ורב יהודה גרס, "פחות משתות".

ויש שגרסו (הובאו גם בתוספות) לכולי עלמא, "פחות שתות הגיעו", ורב הונא פירש, "פחות שתות" היינו מה שהוא פחות מן המידה שתות, ואף שתות עצמה בכלל זה, הגיעו. ורב